

Mato Arlović

**POSAVINA U OBRANI KONSTITUTIVNOSTI
BOSNE I HERCEGOVINE**

**Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
ISBN 978-953-7964-90-0, Zagreb, 2021. godina, 315. str.**

Ova knjiga rezultat je autorova nastojanja da se još jednom osvrne na složene društvene fenomene koji su zahvatili sve nove države nastale raspadom bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ). Autor posebno ukazuje na potrebu proučavanja procesa interdisciplinarnim pristupom s obzirom na to da se paralelno s nastankom novih država odvija i pokušava dovršiti proces kulturološkog, političkog i ustavnopravnog osvješćivanja etničke skupine u narod kao i vlastitog ostvarenja i izdizanja istog u status nacije konstitucionaliziranjem vlastite države.

Tako je, za razliku od ostalih novonastalih država, Bosna i Hercegovina (BiH) u procesu svojega osamostaljenja imala sve pojavne oblike koji prate takve procese, koji su i danas prisutni, poglavito u pogledu nepotpunosti ustavnopravne ravnopravnosti te zastupljenosti svih triju naroda kao i razmjerne zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u javnoj upravi, tijelima s javnim ovlastima i drugim oblicima državne vlasti. Isto tako, autor je pri stvaranju ove knjige želio s ustavnopravnog aspekta pokušati odgovoriti na ključno pitanje o tome postoje li relevantni ustavnopravni dokumenti koji bi mogli dokazati da je Republika Hrvatska dijelila s Republikom Srbijom Bosnu i Hercegovinu, i to osnivanjem i postojanjem Hrvatske zajednice Herceg-Bosne na području Bosne i Hercegovine. Studija je u supstancijalnom smislu kompatibilna i koherentna i s ranijom autorovom studijom – knjigom *Hrvatska zajednica Herceg-Bosna i (pre)ustroj Bosne i Hercegovine*, a kako autor naglašava, obje studije rezultat su nastojanja potpunijeg razjašnjenja događaja i okolnosti u Bosni i Hercegovini za vrijeme ratnog stanja.

Knjiga (studija) sastoji se od predgovora, uvoda, XII (dvanaest) poglavlja, priloga (I. i II.), dokumenata (I., II. i III.) te popisa literature. Autor svoje izlaganje počinje s političkopravnom osnovom uspostave (ponovne) državnosti Bosne i Hercegovine.

U predgovoru naglašava da se studija ne bavi proučavanjem rata, bitkama ili upotrebom vojnih arsenala korištenih u ratnom vremenu već, naprotiv, čini nastavak ranijih autorovih studija, a posebno je potaknuta njegovim sudjelovanjem na znanstvenostručnom, interdisciplinarnom međunarodnom skupu o ulozi Bosanske Posavine u obrani suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti Bosne i Hercegovine.

Razlozi su autorova odaziva na sudjelovanje na navedenom skupu višestruki. Prvenstveno naglašava da je Hrvatska zajednica Bosanska Posavina bila prvi oblik samoorganiziranih općina međusobno povezanih s hrvatskom većinom stanovništva radi obrane svoje suverenosti i teritorijalne cjelovitosti u BiH. U njezinoj su obrani sudjelovali i pripadnici svih etničkih skupina koji se nisu slagali s velikosrpskom politikom kao i agresijom koju je vršila na BiH. Među razlozima odaziva autora na

navedeni skup, jest i želja za razjašnjavanjem mrlja koje su počinjene nad žrtvama i stradalim stanovništvom, kao i etničko čišćenje nesrpskog stanovništva. Ukazuje i na potrebu objašnjenja razloga za zakazivanje međunarodne zajednice u pružanju pomoći stradalima, protjeranima i raseljenima, ali isto tako i na traženje odgovora na pretpostavku kako je Bosanska Posavina korištena, predana i prodana kao ulog u podjeli BiH između Srbije i Hrvatske i na niz drugih teorija koje ukazuju na potrebu da se pronađe prava istina. Studija je vezana prvenstveno uz razdoblje tijekom rata, preciznije 1990. – 1992. godine kada su događaji i djelovanja Hrvatske zajednice Bosanska Posavina u cilju obrane suverenosti i samostalnosti BiH izgradili temelj za kasniji nastanak niza pravnih instituta i koji su isto tako utjecali na ključna pitanja razvoja ustavnopravnog uređenja.

Nadalje, autor ukazuje na poznavanje i usporedbu ranijih ustava i to ustava iz 1974. god. za disoluciju Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine (SR BiH) od SFRJ, nakon čega daje kratki osvrt na memorandumske osnove velikosrpske politike i disolucije SFRJ.

U nastavku, autor posebno poglavlje posvećuje razlikovanju pojmova i međuodnosu nacija i naroda, smatrajući da ih je potrebno temeljitije raščlaniti s obzirom na to da ih se ponekad smatra istoznačnicama, što one nisu ni u kojem slučaju. Naprotiv, između pojmova naroda i nacija postoji ozbiljna formalna i sadržajna razlika, što autor u nastavku teksta temeljito raščlanjuje dovodeći ih u svezu s pojmovima entiteta i etničkog.

Nadalje, detaljno obrađuje pravo naroda na samoodređenje, polazeći od samog pojma prava naroda na samoodređenje, njegovih subjekata, sadržaja i obilježja prava pa sve do zloupotrebe. U nastavku, nakon analize demokratskih procesa 90-ih godina prošlog stoljeća u SR BiH gdje se posebno analiziraju višestranačje i višestranački izbori u SR BiH te stajalište predsjedništva SR BiH o disoluciji SFRJ i samom utjecaju na stavove etnonacionalnih stranaka, autor posebno poglavlje posvećuje i nastajanju srpske države u SR BiH, također dovodeći s tim u svezu i pravo naroda na samoodređenje.

Sljedeće poglavlje analizira zečetke velikosrpske agresije na SR BiH gdje autor navodi kako su s pozicije supremacije u BiH Srbi bili dodatno ohrabreni u svom djelovanju koje je suprotno međunarodnom pravu i ustavnopravnom poretku i to aktivnošću i ponašanjem JNA, a naročito samim povlačenjem JNA iz Hrvatske i njezinim pretvaranjem u srpsku vojsku.

Nadalje, poglavlje nakon, autor analizira utjecaj Hrvata i drugih građana u obrani suverenosti BiH te vlastite samobitnosti i opstojnosti s osvrtom na činjenicu nesnalaženja i nedjelovanja vlasti SR BiH, ustavnopravnog aspekta prava na samoobranu te ustavnopravni položaj općine u obrani SR Bosne i Hercegovine.

Sljedeće poglavlje prikazuje položaj Hrvata i drugih građana Bosanske Posavine u pogledu obrane suvereniteta SR BiH kao i vlastite opstojnosti u istoj s posebnim osvrtom na okolnosti u SR BiH i Bosanskoj Posavini uoči agresije. Tako, konkretnim vojnim i ratnim djelovanjima poduzetih od strane JNA kao i oružanih snaga bosanskohercegovačkih Srba, bilo je očigledno da su objekt napada

prvenstveno radi zauzimanja, a potom i konačno s ciljem protjerivanja s teritorija BiH, Hrvati i Bošnjaci, uključujući i pripadnike nacionalnih manjina koji nisu bili voljni prihvatiti neupitnost velikosrpske vlasti, njezinu dominaciju i supremaciju. Međutim, Hrvati (zajedno s Bošnjacima i drugima) prepoznali su kakav strateški vojnopolitički značaj s gospodarskog, prometnog i geopolitičkog aspekta u stvaranju Velike Srbije ima Bosanska Posavina. Dakle, zauzimanjem Bosanske Posavine velikosrpska opcija bila bi i automatsko stjecanje koridora kojim bi se Srbija vrlo lako povezala sa zauzetim teritorijima u Republici BiH, ali i u Republici Hrvatskoj.

Posljednje poglavlje obuhvaća analizu Hrvatske zajednice Bosanske Posavine (HZBP), počevši od osnivanja, preko razlika između Hrvatske zajednice Bosanske Posavine i Srpske Republike BiH. Nakon toga autor poseban naslov posvećuje samom proglašenju Srpske Republike BiH i međunarodnom priznanju Republike BiH, dovodeći ih u svezu s povodom velikosrpskoj agresiji na njezinu suverenost i teritorijalnu cjelovitost. Nadalje, u istom poglavlju autor ukratko izlaže rat u Bosanskoj Posavini i sve njegove učinke te konačno i same posljedice.

Naposljetku, nastojeći da čitatelj ima što bolji uvid i razumijevanje u cjelokupnu problematiku koja znanstveno problematizira ustavnopravnu situaciju u Republici Bosni i Hercegovini, autor kroz poseban odjeljak (*zaključna razmatranja*) daje kratak osvrt na cjelokupnu problematiku kroz 14 točaka, nakon čega slijedi i prijevod na engleski jezik.

Sastavni dio knjige jesu i Prilozi (I. i II.) te Dokumenti (I., II. i III.).

Nikolina Marasović, mag. iur.